

Yazılar:

GRAFİK TASARIMCILAR MESLEK KURULUŞU

Frank Chimero

Debbie Millman

Print, Yaz 2015

Çeviri: Leyla Tonguç Basmacı

Çığ gibi artan iPhone illüstrasyonları Print dergisinin YGS ödülünde yeni bir çığır açtı ve o günden beri tasarımın biçimi bir daha eskisi gibi olmadı.

Frank Chimero'yla röportajım iki defa gerçekleşti. Birincisinde kayıt cihazım sadece benim dediklerimi kaydetmiş. Olanları fark ettiğimde yerin dibine geçtim. Neredeyse 300 röportaj yapmıştım ve böyle bir şey ilk defa oluyordu, üstelik de *Frank Chimero*'yla!

Chimero sektörde illüstratör, grafik tasarımcı ve etkileşim tasarımcısı olarak parladı. 2010'da *Print* dergisi tarafından Yeni Görsel Sanatçı seçildi ve çeşitli alanlarda çok sayıda müşteriyle birçok disiplinde çalışan çok bilgili biri olarak isim yaptı. Chimero en son Tina ve Ryan Essmaker'la işbirliği yaparak *The Great Discontent* adlı popüler internet sitesinin baskı versiyonunu tasarladı, NPR ile çok gizli bir proje üzerinde çalışıyor ve illüstrasyonlarıyla internet



projeleri ödüller kazanmaya devam ediyor. Başta Chimero'dan röportajı tekrarlamayı isteyemeyeceğimi düşündüm. Ama sonra cesaretimi toplayıp ona gerçeği söyledim ve bir röportaj daha talep ettim. Chimero bu karışıklığı mesele yapmadı ve cömert davranıp onun kariyeri ve hayatı konusunda konuşmamız için bana bir fırsat daha verdi.

Bunu ikinci kez yapmayı kabul ettiğiniz için çok teşekkür ederim! Bu sefer soruları farklı şekilde soracağım çünkü aynı sohbeti tekrarlamamanın iyi bir fikir olduğuna inanmıyorum.

Tamam, insanlar bunu okuduğunda "Frank'le Debbie ne kadar da sıkı fıkılar" diyecekler!

Sizinle konuşmak istediğim ilk konu The Shape of Design [Tasarımın Biçimi] adlı kitabınız. Kitabı 2011'de Kickstarter yoluyla kendi başınıza yayımlamak için para toplama fikri nereden aklınıza geldi?

Kickstarter'i kullanmaya karar verdim çünkü bu platform tasarım camiasında kimse tarafından gerçek anlamda kullanılmadı. Sıra dışı bir konumu olan bir şirket; tasarımcılar tarafından tasarlanmış, ama tasarım camiası tarafından kullanılmıyor. Dolayısıyla zamanının geldiğine karar verdim. Aynı zamanda kitabımın geleneksel bir yayıncıya çok çekici gelmeyeceğini düşündüm. O dönemde bu proje bana tamamıyla modası geçmiş gibi göründü. Kitap üzerinde bir süredir çalışıyordum, ama yine de riskliydi. Sonuçta işler yolunda gitti, ama bence Kickstarter'da elde ettiğim başarı daha çok bir zamanlama meselesi. 2012'de sitedeki ilk büyük tasarım projesi buydu.

Finansman bulma konusunda başarılı olamamaktan korkmadınız mı?

Pek değil. Baskı işi için 22.000 \$ gibi oldukça mütevazı bir bütçe belirlemiştim. Bu, ciltli bir kitap için gerçekten düşük bir bütçe, bundan daha düşük olması mantıksız olurdu. Daha yüksek olsaydı o zaman bunu başarmak konusunda şüphelerim olurdu. 22.000 \$ bana en doğru rakam gibi geldi. Kitabı yazarken

de birikimimle geçinirim diye düşündüm.

Bir kitap yazmak için birikiminizle mi geçinmeye hazırınız? Neden? İki nedeni vardı. Birincisi, lisans öğrencilerine ders verirken, insanların yaşayan tasarımlar yapma süreci üzerinde düşünmelerine yardımcı olacak, pratik olmayan bir tasarım kitabına ihtiyaç olduğunu düşündüm. "Başka insanlar için bir şeyler yaratmak ne demektir? Kendi fikirlerinizi geliştirmek ne demektir?" gibi soruların cevaplarını araştırmak istedim. Öğrencilerime bu gibi soruları ele alan hiçbir şey sunamadım. İkincisi ise, çeşitli yayınlar için çok miktarda illüstrasyon yapıyordum ve başımın üzerinde bir kılıç varmış gibi hissediyordum. Bu alandaki işler benim açımdan sona ermek üzereymiş gibi geldi. Sıkılmaya başlamıştım ve yazı işleri döngüsünün de kurbanıydım. Örneğin her ay iPhone konusunda altı-yedi illüstrasyon yapmam isteniyordu. Bir uygulama ikonunu veya yassı bir dikdörtgeni kaç değişik şekilde çizebilirsiniz ki? Bazı insanlar böyle bir işi bütün gün yapar ve taptaze, ilginç işler üretmesini bilirler, ama benim pilim bitiyordu.

Ayrıca beraber çalışmaktan zevk aldığım tüm sanat yönetmenleri sürekli yayından yayına geçiyordu, bu da bayağı bir karışıklığa neden oluyordu. Ben de kariyerimde değişiklik yapmam gerektiğine karar verdim. Yaptıklarımın sürdürülebilirliği uzun vadede hem duygusal açıdan, hem de iş açısından mümkün değildi.

The Shape of Design'a E.E. Cummings'den bir alıntıyla başlıyorsunuz: "Daima güzel bir cevaptır daha güzel bir soru sorduran" Neden?

Bir tasarım sürecine başlamak, bazı soruları anlaşılabilir bir şekilde ifade etmek demektir: "Projenin amacı nedir?" veya "Bu projeyi kimin için yapıyoruz?" ve "Ne yapmaya çalışıyoruz?" Bunlar zor sorulardır, ama cevaplarını tasarıma başlamadan önce vermek gerekir.

Neden zor sorular?

Kendim ve yaratıcı sürecim açısından konuşacak olursam, kendi zirvalıklarını ortaya çıkarman için sürecin direncine ihtiyacın vardır [gülür]. İçindekilerinin ne kadar havacıva olduğunu anlamak için onu yüksek sesle söylemek lazımdır. Etkili, iyi ifade edilmiş soruların en iyi yönlerinden biri, çok iyi zirva dedektörü olmalarıdır. Bence iyi ifade edilen sorular, netlik açısından ısı güdümlü füzeler gibidir. Tasarım alanında iyi bir

şeyler yapmak istiyorsanız, ne yapmaya çalıştığınız konusunda net olmak iyidir.

Daha spesifik bir hedefiniz olduğu zaman mı daha iyi çalışırsınız, yoksa önünüz apaçık olduğu zaman mı?

Her ikisinin de olmasını isterim. 3000 metrede de, yarım metrede de her şeyin net olmasını isterim. İkisinin arasındaki her şey birer fırsat oluşturur. Benim için tasarım bir süsleme yönteminden bir inşa şekline dönüştü. Taşlar nasıl yerine oturacak? Tasarladıklarımızın faydalı, ölçeklendirilebilir ve sürdürülebilir olmasını nasıl sağlayabiliriz? İllüstrasyon yapmayı bırakıp ara yüz tasarımcısı olarak çalışmaya ve danışmanlık yapmaya başladığım zaman bu gibi konular benim için önemliydi. Yeni alanım inanılmaz teknikti, son derece spesifik ihtiyaçlar söz konusuydu. O alana geçtiğiniz anda çok miktarda teknik sınırlarınız olur; bilinmeyen bir içerik için tasarım yaparsınız, sistemler tasarlıyorsunuz. Önemli olan o sistemlerin ölçeklendirilebilir olmasıdır. Önemli olan kaç sayfa hazırladığınız veya bir sayfanın büyüklüğü değildir. Ayrıca yaptığınız tasarıma kaç değişik içerik türünün zarif bir şekilde uyarlanabileceği de önemlidir.

Bu geçiş döneminden önce gerçekten tasarımın bir süsleme yöntemi olduğuna mı inanıyordunuz? Sadece süsleme yapma amacıyla çalıştığınızı düşünemiyordum.

Bence süsleme de iletişim görevi görebilir. Süsleme hiçbir zaman kasten gizli olmamıştır. Ben her zaman belli fikirleri aktarmak istedim. Ama kendi inisiyatifim



olsun, başkalarının sipariş ettiği illüstrasyonlar olsun, ne yaparsam yapayım hep büyük ölçüde başkalarının fikirlerini süslüyor oluyordum.

Ama o da çok önemli. O da işlevsel, dekoratif bir ifade şekli değil midir?

Evet, öyle. Süsleme kötü bir şey olmak zorunda değil. Bir şeye güzellik, mizah ve görsel zarafet eklemek de önemli. Her şeyin yalın olmasına gerek yoktur ve öyle olmamalıdır da.

Scout Books adlı bir site için röportaj verdiğinizde sizden stilinizi tarif etmeniz istenmiş. Bu soru karşısında biraz sinirlenmiş gibiydiniz, “stil karmaşık bir şeydir” demişsiniz. Bazıları genç tasarımcılara farklı yönlerde gelişebilmeleri için belirli bir stilden kaçınmalarını tavsiye eder. Ama piyasa, müşterilerin risklerini en aza indirebilmeleri ve ne elde edeceklerini öngörebilmeleri için tasarımcıların stil sahibi olmasını ister. Bazıları da stilsiz olmanın bir stil olduğunu söyler. Çalışmalarınızın belirli bir Frank Chimero’luk yansıttığını düşünüyor musunuz?

Estetik eğilimlerim var mı? Tabii ki var. Yaratığım çalışmalarda alışlageldik bir tarz var mı? Tabii ki var. Ama yaptığım işlerde ve aktardıkları estetikte bazı fikirlerin örtüştüğüne inanıyorum.

Çalışmalarınızı nasıl tarif edersiniz?

Darmadağınık.

[Gülerek] Çok güzel bir kelime.

Birbirleriyle ilgisi yokmuş gibi görünen iki şeyi alıp onları bir araya getirmenin yolunu bulmaktan zevk alıyorum. O zaman bir fikrin büyüklüğünü veya dünyadaki çeşitliliği anlatabilir ya da çeşitli alanlar, fikirler ve tarihler veya başka şeyler arasındaki ortak noktaları aktarabilirsiniz. Ama titiz

davranmazsanız ortaya çok dağınık bir çalışma çıkabilir. Farklı fikirleri bir araya getirip onları birbirleriyle bağlantılı olabilecekleri şekilde sunmanın bir yolunu bulmak, sıklıkla başvurduğum bir tarzdır.

Bir yerlerde en sevdiğiniz mecranın tahta bir kalem ve bir deste kâğıt olduğunu okudum.

Evet, böylece yığınlar oluşturabilirsiniz! Dijital olarak çalıştığınızda yaptığınız işi geri almak kolay oluyor, ama o zaman yaptığınız her değişikliği ayrı ayrı kaydetmediğiniz takdirde yaptığınız her şeyi göremiyorsunuz. Ama tahta bir kalem ve biraz fotokopi kâğıdı olunca her şey masanın üstünde duruyor ve boş kâğıt destesinin giderek küçüldüğünü, üzerinde – iyi veya kötü – çizimler olan kâğıt yığınının da giderek yükseldiğini görürsünüz. Ben iyi olan fikirlerimin üzerinde çalışmayı, kötü olanları buruşturup atmaya severim. Çok tatmin edici bir süreçtir ve çalışmayı gerçek anlamda görselleştirirsiniz.

Ben de gelişimin devamlılığını çok severim.

Tam olarak bu işte. *Şu* oldu, sonra *o* oldu, sonra *bu* oldu, ben de *bunu* denedim, sonra da *ona* döndüm. Genelde her sayfanın bir köşesine sayısını yazıp etrafına daire çizerim, böylece her şeyin nasıl geliştiğini bilirim. Bir çalışmanın sonuna gelince de her şeyi çöpe atarım. Her açıdan tatmin edici bir süreç olur. Elde belgelerin olması da çok güzel, bir şeyleri bitirip bunlar artık işe yaramıyor diyebilmek de çok güzel.

Müşterilerinizin bir şeyin nasıl yapılması gerektiği konusunda çok kesin fikirlere sahip olduğu, sizin de “Hayır, hayır, öyle olmaz, o şekilde yapmak istemiyorum” dediğiniz zamanlar oluyor mu? O zaman ne oluyor?

Ara sıra oluyor. Genelde şanslıyım, çünkü giderek daha az oluyor. Her defasında farklı bir şekilde geliyor. Bazen ben “Sizin bu konuda çok

deneyimli olduğunuzu biliyorum, ama ben şöyle düşünüyorum. Bu fikirlerin neden uygun olmadığını bana söyler misiniz?” derim. Bazen de onlara uyarım. Neyse ki genelde müşterilerimle uzun vadeli çalışmalar yaptığım için varsayımlarını öngörebiliyorum. Çünkü bunlar varsayımdan başka bir şey değil.

Benim bazı varsayımlarım, onların da başka varsayımları varsa o zaman varsayımlar arası bir çatışma yaşanır. Bu çatışmayı çözecek doğru yolu bulmak çok önemlidir. Neyse ki böyle anlaşmazlıklar yaşandığında müşterilerim, varsayımları test etmemize izin verecek, yeterince katı bir iç prosedüre sahipti. İşin komik tarafı, müşterilerin varsayımlarıyla benimkiler arasında bir çatışma yaşandığında, hemen her defasında ikimiz de hatalıydık.

[Gülerek] Çok ilginç.

Bana öyle geliyor ki çatışmalara hep bir taraf haklı, bir taraf da haksız gözüyle bakıyoruz. Belki de bir çatışma, her iki tarafın da haksız olduğunun göstergesidir.

Geçenlerde kendinizle ilgili ilginç bir değerlendirmenize rastladım, onu sizinle paylaşmak istiyorum. “Tasarımcılarla konuştuğumda illüstratör olduğumu düşünüyorlar. İllüstratörler internet tasarımcısı olduğumu düşünüyorlar. İnternet tasarımcıları tipografici olduğumu düşünüyorlar. Tipograficiler de tasarımcı olduğumu düşünüyorlar.” Acaba bu farklı disiplinlerle bağlantılı becerilerin günümüzde genç tasarımcılar için şart olduğunu mu düşünüyorsunuz?

Bilmiyorum. Başkalarının kariyerinin seyri konusunda fikir yürütemem. Benimki çok tuhaf bir şekilde gelişti. Bir yerde başladım, sonra başka bir alana kaydım. Sanki dört yılda bir etrafıma bakıp *farklı bir ülkede* olduğumu fark ediyordum. Ama benim için çok faydalı oldu. Bazı arkadaşlarım da böyle bir süreçten fayda sağladı. Bence tasarımcı olarak başlayıp illüstratör olarak devam edenler şeklinde bir alt sınıf var, ama yaptıkları tasarım işleri daha çok imaj yaratmak üzerine. Mikey Burton kendini “tasarımcımsı illüstratör” olarak tanımlıyor. Grafik tasarım okudu, grafik tasarım alanında master yaptı ve yıllarca marka tasarımcısı olarak çalıştı. Şimdi ise illüstrasyon alanında çalışıyor. Bir başka güzel örnek de Oliver Munday. Aynı anda hem illüstrasyonlar yapıyor, hem de kitap kapakları tasarlıyor. Jessica Hische de güzel bir örnek.

Kendi stüdyonuzu kurduğunuz zaman çalışma şekliniz değişti mi? Evet ve hayır.



Neden kim olduğunuzu iletmenin başka bir yolunu denemeye karar verdiniz?

Onun için stüdyonun adı “Another” [Başka]. Bu, bir başka isim, o kadar. Adımla bağdaştırılan işlerin çoğu kendi inisiyatifim olan çalışmalarımın doğuyor. Çoğu insan, onları müşterilerim için yaptığım işlerle bağdaştırmıyor. İnsanlar benim iş yaptırılmayacak biri olduğumu düşünüyorlar. En açık nedeni buydu.

Print dergisi tarafından Yeni Görsel Sanatçı ilan edildiğiniz zaman hayatınızın bu yönde gelişeceğini düşünmüş müydünüz?

Print’in beni Yeni Görsel Sanatçı seçmesinin komik tarafı, derginin o sayısında konu edilen çalışmaların benim artık yapmadığım türden işler olması. Açıkçası ben de kendimden bu kadar ani ve keskin bir dönüş beklemiyordum. O zamandan bu zamana çok şey değişti. Geriye dönüp o momentumun yön değiştirmeme nasıl izin verdiğini görmek çok ilginç. Çalışmalarımı takdir ettikleri için minnettarım ve konu edilen işlerle gurur duyuyorum.

Birkaç yıl sonra nerede olacağınız konusunda bir fikriniz var mı?

Hayır. Hiçbir fikrim yok [gülerek]. İşleri yönlendirme, seçme ve sürdürme konusunda eskiye göre daha kararlı olmaya çalışıyorum. Bazen fırsatlarınızı kendiniz yaratırsınız, bazen de fırsatlara ayağınız takılır. Veya belli fırsatlardan uzak durmayı planlayabilirsiniz. İşin iyi tarafı, çalışmalarımın şu andaki halinden ve her gün yaptıklarımın çok memnunum. Bazen aklıma estiği gibi, kalem kâğıda dokunduğu anda ne istersem onu yaparım. ●

Debbie Millman, Print dergisinin yazı işleri müdürü ve kreatif direktörü, yazar, eğitimci, sanatçı, marka danışmanı ve tasarım konusundaki ilk ve en uzun süreli internet yayımı olan “Design Matters”in kurucusudur.



“Kitapları kapaklarına bakmak için değil, okumak için aldığımızı unutuyoruz”

Sibel Oral
t24.com.tr

Doğan Kitap’ın kapaklarıyla tanıdığımız tasarımcı Geray Gençer: Kitapları kapaklarına bakmak için değil okumak için aldığımızı unutuyoruz. Onlara sahip olma arzumuz okuma isteğimizin yerini alıyormuş gibi görünüyor.

Sen aslında işletme okudun ama sonra Londra’ya gittin ve orada tasarım üzerine eğitim aldın. Neden Türkiye değil de Londra? Evet lisans eğitimimi İşletme Bilgi Yönetimi üzerine yaptım ancak üniversitenin son yıllarında Bilgi Yönetimi üzerine çalışmak istemediğime çoktan karar vermiştim. Londra’ya, grafik tasarım konusunda uluslararası standartlarda neler yapabileceğimi görmek istediğim için gittim. Kısacası kendimi rekabetin yüksek olduğu bir yerde sınamak ve bu yönde ilerleyip ilerleyemeyeceğime dair net bir karar vermek için Londra doğru bir yerdi.

Türkiye’de tasarım konusunda verilen eğitimle ilgili ne düşünüyorsun? Yeterli mi, yıllar içerisinde değişiyor mu, bu dünyanın eğitim tarafında neler oluyor?

Eğitim organizasyonları için farklı kurum ve üniversitelerle ortak çalışma fırsatlarım oldu. Son iki yıldır da yarı zamanlı öğretim görevlisi olarak çalışıyorum. Türkiye’de Grafik Tasarım ve İletişim Tasarımı alanında teknik açıdan iyi eğitim veren üniversiteler elbette var ama üzülererek görüyorum ki bu üniversitelerden mezun olan

öğrenciler bize ait özgün bir ifade biçimi üretmekten hâlâ çok uzaklar. Daha yapısal diğer bir sorun ise; idealleri ile gerçekleri arasında dengeli ilişkiler kurmayı başaran nesiller yetiştirmeyi başarmıyor oluşumuz. Bu da mezuniyet sonrası gerçek piyasa koşullarıyla yüzleşen öğrencilerin hayal kırıklığı yaşamasına neden oluyor.

Eskiyle aran nasıl? Mesela bir zamanların Varlık Yayınları’nın, Adam Yayınları’nın kitap kapaklarını o güne göre nasıl buluyorsun? Özellikle eski kitapları sadece kapakları üzerinden değerlendirmek büyük haksızlık olur. Varlık yayınlarının kitaplarını sahaflardan toplamaya çalışıyorum. O dönemin koşulları içinde tasarım ve editöryal açıdan gayet özenli kitaplar ürettiklerini düşünüyorum.

O zamanlardan bu zamana değişen estetik kaygılar ne yönde oldu peki kitap kapaklarında? Artık daha mı fazla “al beni” demesi gerekiyor? Nerdeyse sadece görünür olanın hayatta kalabildiği, sınırlarımızı zorlayan hızda üretim yapan bir piyasanın içinde çalışıyoruz. Bu koşullar içinde basılan kitap sayısı fazlasıyla artarken özenle üretilmiş, nitelikli kitap bulmak bir o kadar zorlaşıyor. Kitapları kapaklarına bakmak için değil okumak için aldığımızı unutuyoruz. Onlara sahip olma arzumuz okuma isteğimizin yerini alıyormuş gibi görünüyor.

Tabii bir de kitap tasarımı var. Yurtdışında çok ilginç örneklerini görebiliyoruz ama Türkiye’de henüz çok özel örnekler dışında tasarımı ile de özel kitaplara rastlamak güç gibi... Sen bunu neye bağlıyorsun? Daha özgün içerik, daha nitelikli okuyucu, daha özenli yayınevleri, daha geniş bütçeler ve düşünceler, daha iyi tasarım birbirlerini tamamlayan unsurlar. Ne yazık ki özgün ve deneysel kitap tasarımları henüz akademik bir çevrenin dışına çıkabilecek kadar talep görmüyor. Sanırım buna sebep yine okullarda öğrettiğimiz ile ticari hayat ve piyasa koşulları arasındaki uyumsuzluk.

Bazı kitap künyelerinde “kapak tasarımı” ve “sayfa tasarımı” var, bazılarında ise yok. Sayfa tasarımı nedir, ne değildir, bize anlatır mısın? Kitap kapağı kitap hakkında fikir edinmenizi, içerikle ilişki kurmanızı sağlamak ve bu yolla da satın alma kararınızı etkilemek için tasarlanırken sayfa tasarımı kitabı aldıktan sonra konforlu bir şekilde onu okuyabilmeniz için hazırlanır. Bana sorarsanız kitapta emeği geçen herkesin ve telif hakkı barındıran bütün unsurların

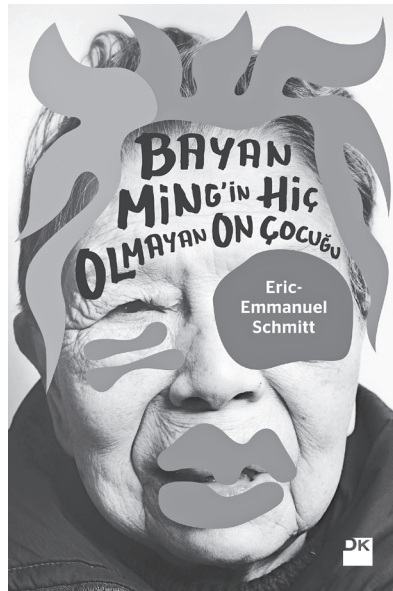
künyede belirtilmesi en doğrusu olacaktır. Titiz bazı yayınevleri kitap içinde kullanılan yazı karakterleri hatta kâğıt cinsi gibi detayları bile künyede belirtmeyi tercih ederken birçok yayınevi bu tür detayları önemsemiyor; tabii ki bu tercih de o kitabın üretim koşullarıyla ilgili okuyucuya ve kitabı satın almayı düşünen kişiye bazı ipuçları vermiş oluyor.

Bir söyleşinde “Görüntünün, özden çok daha fazla konuşulduğu bir dönemden geçiyoruz” demişsin. Sen Doğan’ın edebiyat kitaplarının kapaklarını da tasarlıyorsun. Bu durumda edebiyat için işler biraz can sıkıcı mı oluyor?

Edebiyat ve yazım tarihi, daha köklü ve bütünsel olan kültürler bu süreci daha az hasarlı atlatırken bizim gibi geçmişle geleceği arasında bağ kurmakta zorlanan, günün koşullarına hızlıca ayak uydurmuş memleketlerde edebiyat alanı günümüz üretim koşullarından fazlasıyla zarar görüyor. Evet, geçmişe göre daha fazla kitap okuduğumuz söyleniyor ancak bence ne okuduğumuz ne kadar okuduğumuz kadar önemli. Şu sıralar hayatımızdaki birçok şey hiç olmadığı kadar sert bir şekilde değişiyor ve bu değişim karşısında hepimiz ayakta durmaya çalışıyoruz.

Afiş tasarlamak ile kitap kapağı tasarlamak iki ayrı duygusu vardır eminim... Sen nasıl özetlersin?

Her grafik boyutun ve her grafik mecranın kullanıcıları tarafından algılanış biçimi tasarımcı için kendine has bazı zorluklar yaratır. Mecra ve onun gereksinimlerine cevap verebildiğiniz sürece bir kitabın kapağını, paket tasarımını ya da bir afişi, kitap kapağı tasarımı gibi kurgulamak çok daha özgün sonuçların ortaya çıkmasına neden olabiliyor. Bu düşünme biçimi benim öğrencilerimle sık sık yapmaya çalıştığım bir tasarım egzersizi aynı zamanda...



Bir güne nasıl başlıyorsun ve gün içerisinde masanda, kafanda, zamanının içinde neler oluyor? Günüm evimden iş yerine yaptığım kırk beş dakikalık bir yürüyüşle başlıyor. Bu yürüyüşün beni yoğun bir güne zihinsel olarak hazırladığımı düşünüyorum. Gün içinde birbirinden farklı birçok konuda çalışmam gerekiyor. Bu yıpratıcı ritmi bozmak için öğle yemeğimi mümkün olduğunca dışarıda yemeğe çalışıyorum. Nitelikli işler yapabilmek için elimden geldiğince kendime huzurlu ve incelikli bir çalışma ortamı yaratmaya özen gösteriyorum hatta enerjimin ciddi bir bölümünü bunu organize etmek için harcıyorum ancak bazen de yoğun ve stresli çalışma dönemlerinde çok daha özgün işler çıkabiliyor.

Bir kitap kapağı, diyelim ki Murakami’nin bir kapağı olsun, senin eline nasıl geliyor ve sende ne kadar kalıp, editörüne, matbaaya gidiyor?

Önce Japonca çevirmenimiz Ali Volkan Erdemir’den gelen Türkçe metni editörümüz çalışmaya başlıyor. Bu sırada aynı editör arkadaşım kitap hakkında bana bir brief hazırlayıp veriyor, sonra bu brief hakkında bir toplantı yapıyoruz. Ben kitabın bazı bölümlerini okumaya başlıyorum, yeterince araştırma yaptıktan sonra kitap için farklı fikirler üzerinden taslaklar hazırlıyorum. Bu sürecin sonunda kitabın editörü, yayın yönetmeni ve pazarlama müdürümüzle oturup doğru taslağı tartışıyoruz. Son olarak kitap baskıya hazırlanıp matbaaya gönderiliyor, baskı provası ve bazı kontrol süreçlerinden sonra kitabımız raflarda yerini alıyor.

Çeviri kitapların kapaklarını tasarlamak/uygulamak mı daha fazla vakit alıyor yoksa Türkçe kitapların mı?

Hiç belli olmuyor. Aynı zamanda bir okuyucu olduğum için ister istemez ilgi alanıma giren bazı kitaplara karşı fazladan bir yakınlık duyabiliyorum,



onlara odaklanmak çok daha kolay olabiliyor ama bazen de sevdiğim kitapları tasarlarken yaptıklarımı daha zor beğendiğim için sonuca ulaşmam daha zorlu olabiliyor.

Türkçe edebiyat kitaplarında yazar ve onların editörlerinden anahtar kelimeler, notlar alarak bir çalışma süreci işliyor sanırım...

Size kendi çalışma biçimimden bahsedebilirim. Eğer kitabın yazarıyla yüz yüze görüşme şansım var ise kitabın ruhunu anlamak için bu en doğru yol oluyor. Yazardan kitabın üslubunu en yoğun şekilde hissedebileceğim bölümleri öğrenip o bölümleri okuyorum. Editör arkadaşlarımla toplanıp nasıl bir yoldan gitmemiz gerektiği hakkında konuşuyoruz. Ortaya bu verilerden birkaç yol çıkıyor. Kitabın konumlandırması hakkında herkes hemfikir olduktan sonra ortaya çıkan yollardan yürümeye başlıyorum; sonrasında bir tasarımcı olarak daha sezgisel bir çalışma devresine giriyorum. Ortaya çıkan sonuçlar üzerine kitaptan sorumlu olan kişilerle tekrar toplanıp bir değerlendirme yapıyor, en doğru yolu belirliyoruz.

Hiç okumadan kapağını tasarladığın ve sonra kitap çıktıktan sonra okuduğun kitaplar

Tasarladığım kitap kapaklarını raflarda gördüğümde yaptığım tasarımlardan çoktan sıkılmış oluyorum. Diğer kitap kapaklarına bakıyorum, ilgimi çeken tasarımlar varsa o tasarımları yapan tasarımcıları takip ediyorum, bazen de işlerini kutlamak için iletişime geçiyorum.

oluyor mu? Onlar arasında keşke kapağını şöyle yapsaydım dediğin oldu mu mesela?

Çok alışılmış bir fikir olarak gelmeyecek biliyorum ancak bir kitabı okumanız onun kapağını iyi tasarlamamız için düşünüldüğü kadar iyi bir fikir olmayabiliyor.

Kitap kapaklarını o kitapları okumuş insanlar için değil o kitap hakkında hiçbir fikri olmayan insanlar için tasarlıyorsunuz. Eğer tasarlayacağınız kitap ilgi alanınıza giren bir kitap ise ve derin bir okuma yaptıysanız o okuma sizin tasarım sürecine bakışınızı çok öznel bir alana

taşıyabiliyor; bu da aslında kapak tasarımını hazırlarken hiç de tercih edeceğiniz bir durum olmayabilir. Kitabın ruhunu anlayabilecek kadar kitabı tanımanız, dışarıdan bakabilecek kadar da ona mesafeli olmanız bence en doğrusu.

Tamamını okuduğum ya da okumadığım bütün kitaplarım için sonradan keşkelerim olabiliyor ama işte süreç akıyor ve o sırada bazı seçimler yapıyorsunuz, eğrisiyle doğrusuyla o seçimler sizin seçimleriniz, onları kabul etmekten başka bir şansınız var mı?

Türkiye’de grafik tasarım alanında etik kurallar ile ilgili yayınlanmış kanun, yönetmelik gibi koruyucu şeyler yok sanıyorum...

Grafik Tasarımcılar Meslek Kuruluşu yönetim kurulunun bir üyesi olarak bu konudaki uluslararası kabul görmüş etik kuralları meslektaşlarımız arasında yaymaya çalışıyoruz. Ayrıca 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu bu konuda tasarımcıların haklarını korumaya yönelik bir kanun maddesi; aslına bakarsanız yasal olarak bu kanun maddesi tasarımcıların haklarını gayet etkin bir şekilde koruyabilir ama sorun tasarımcıların ya da ilişkili oldukları kurumların bu konuda pek de fikir sahibi olmamasından kaynaklanıyor. Diğer taraftan bu bir ahlak meselesi; toplumu oluşturan bireylerin konuya bakış açısı, bilgisi ve algısı bu konuyu yasalardan çok daha fazla şekillendirebiliyor.

Hiç kendi tasarladığın bir kapağın “çok benzerini” başka bir kitapta gördün mü? Yani senden intihal yapan oldu mu?

Ben bütün kültürlerin taklit yoluyla geliştiğine inananlardanım; bazı tasarımlar arasında paylaşılan her ortak özelliği intihal olarak algılayan insanları oldukça yadırgıyorum. Elbette sizden önce yapılanı birebir almaktan falan bahsetmiyorum, amaç daha önce görmüş olduğunuz iyi bir fikri daha değerli ve daha farklı hale getirmenin bir yolunu bulmanız, onu yorumlayıp başka bir yere götürebilmeniz. Eğer bir yere götüremiyorsanız komik duruma düşüyorsunuz, bir de tabii birçok tasarımcı arkadaşım bilinçaltından çıkan birçok tasarım fikrini kendinin sanıyor, onu nereden ne ölçüde arakladığını bile fark edebilecek kadar mesleki yeterliliğe sahip olmayabiliyor.

Kitapçıya girdin ve kapakları görüyorsun ... neler oluyor?

Tasarladığım kitap kapaklarını raflarda gördüğümde yaptığım tasarımlardan çoktan sıkılmış oluyorum. Diğer kitap kapaklarına

bakıyorum, ilgimi çeken tasarımlar varsa o tasarımları yapan tasarımcıları takip ediyorum, bazen de işlerini kutlamak için iletişime geçiyorum.

Tasarımcı özgür müdür peki?

Herhangi bir toplumda başka insanlarla beraber yaşıyorsanız, aynı ortak alanı paylaşın aynı ortak kaynakları tüketiyorsanız ve bu kaynaklar sınırlıysa özgür olamazsınız. Özgürlük doksanlardan kalma çok şımarıkça ve hoyratça kullanılan bir reklam sloganı gibi geliyor benim kulağıma. Tasarım da tam olarak bu koşullar çerçevesinde, başka insanlar için yapılan bir eylem, niye özgür olsun ki? ●



YAZILAR
Grafik Tasarımcılar Meslek Kuruluşu
Derneği adına sahibi
Umut Südüak
Tasarım
Bülent Erkmən
Sorumlu Yayın Yönetmeni ve
Tasarım Devamlılığı
Osman Tülü
Grafik Uygulama: Tipograf
Baskı: A4 Ofset
Ayda bir yayımlanır, para ile satılmaz.
Tüm hakları saklıdır.

**Grafik Tasarımcılar
Meslek Kuruluşu Derneği**
Ortaklar Caddesi Bahçeler Sokağı 17/4
Mecidiyeköy 34394 İstanbul
Tel: (0212) 267 27 58
Faks: (0212) 267 27 59
info@gmk.org.tr www.gmk.org.tr